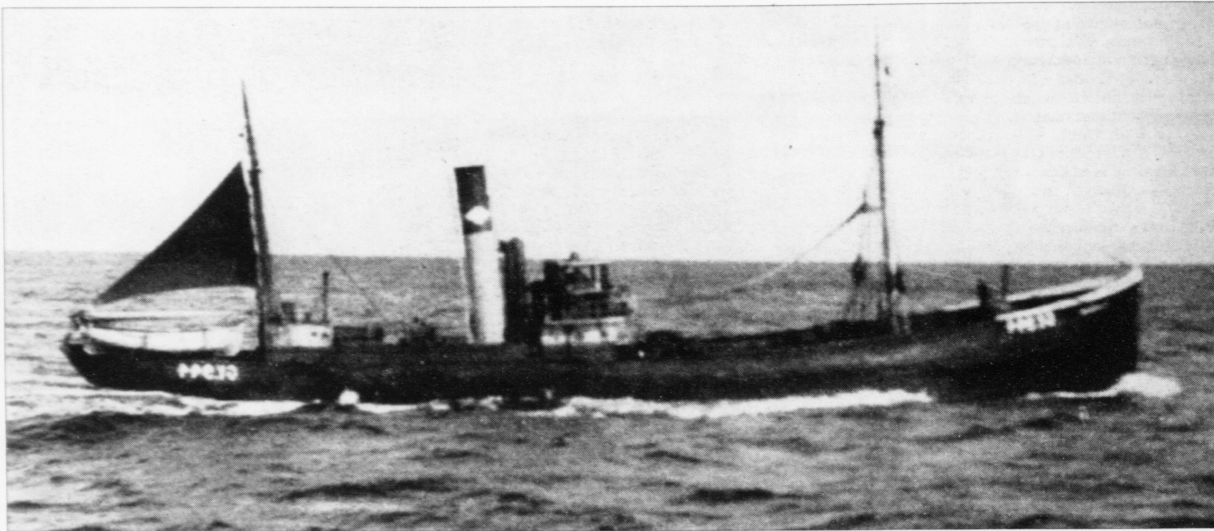

Bretskur trolari á fiskileið. Um hetta mundið vóru føroyingar enn ikki farnir at nýta lemmatrolleið

Nú nýta teir lemmatrolleið

Hugskotið, at brúka okkurt plátuskapilsí í sjógnum eins og ein leikutoysdreka gjøgnum luftina fyri at fáa trolleið at gapa, var eftirhondini eini tjúgu, tredivu ára gamalt. Og tað kann ómøguligt hava verið okkara landsmonnum niðri í Grimsby fremmant. Men smátt gekk at fáa hugskotið til veruleika

Triðji partur

Jóan Jakku Guttesen

At vísa seg góvu føroyingar heima og landsins myndugleikar sær als ikki far um, hvat fór fram á fiskivinnu-økinum í grannalondunum. Og fyri so vítt var heldur onki nýtt í tí. Hvat tað var fyri fiskireiðskapur, sum hetlendingar við góðum úrslitum høvdu brúkt fyri eygunum á útróðrarmonnunum í ártíggjund, rein als ikki við. Á fiskivinnuøkinum í Skotlandi, sum gott ferðasamband var við -vórðu tey nýggjastu veiði-ambóðini sýnd fram við jøvnum millumbilum. Men hetta var líkasum ein annar heimur, sum onki hevði við føroyskan sjógvi at gera, og troling og føroyskur sjógvur høskaðu ikki saman, var staðfest einaferð við alla. Gamaní fóru bretar avstað við øllum kalvanum, sum her svam, men kalvin var ikki sølvværa kortini, tað hevði minni at týða, varð ofta fært fram.

Hugskotið, at brúka okkurt plátuskapilsí í sjógnum eins og ein leikutoysdreka gjøgnum luftina fyri at fáa trolleið at gapa, var eftirhondini eini tjúgu, tredivu ára gamalt. Og tað kann ómøguligt hava verið okkara landsmonnum niðri í Grimsby fremmant. Men smátt gekk at fáa hugskotið til veruleika. Nógvar misslukkaðar royndir høvdu verið gjørdar, og nógvar patent høvdu verið tikin. Nú vóru royndirnar komnar har til, at tveir veirar sleipaðu hvør sín lemm, istaðin fyri bert at brúka ein veir ella trossa við hanafóti í endanum, eins og gjørt varð við bumm-trolinum, og royndarskipini

høvdu fingið gálgar. Hetta hendi næstan samstundis í fleiri londum, og í 1895 høvdu lemmarnir fingið sítt fyribils endaliga skap. Teir vóru einfaldir og biligir. Lættir at handfara og lættir at beina burtur millum gálga og lunning, smíðaðir úr træ, bert styrktir um kantarnar og skógvaðir við jarni. Sjávt netið var óbroytt, men í høvurlínuni vóru nú tundur-flot ella kúlur at halda tí uppi.

Og síðani gekk skjótt. Samanbórið við nýggju greiðirnar var gamla bumm-trolleið láturliga kløssut, og tað var gravgangur eftir lemmatrolum. Framleiðslan var tó at byrja við lítli, og lemmatrolleið hevði ikki stórvægis týðning í 1896. Men á sumri 1898 var stórvægis partur av trolaraflotanum útgjörður við lemmatrolleið, og tá var tað at teir lögdu í vaði við Føroyar, trolandi millum oyggjar og sjógnum sund, inni á vikum og firdum. Tað er onki at siga til, at panikkur kom í, tí sjó-verja var ongín.

Løgtingsnevndin, sum varð sett á ólavsóku 1898 at víðgera hetta álvarsmál, er skelkað og stendur þúra spyrjandi og gitir. Tað er framvegis bumm-trolleið, sum teir hava í huga, tá teir skriva álitið, sum teir lögdu fram eftir fáum dögum. "Den Yngel, som Garnet ikke fanger, bliver enten knust af Trawlbommen eller ødelagt ved at presses ind mellem den i Garnet værende fisk." Og víðari siga teir: "Man har tidligere troet sig med, at Trawlredskaberne ikkun kunne anvendes paa Sandbund og ikke, hvor Grunden var u-

jævn eller bestod af Klipper, men dette Haab er tilintetgjort, idet Dampskibene ogsaa ses trawlene paa haard Bund. Fremgangsmaaden er da den, at 2 Skibe hjælpes ad; det ene trækker Trawlen, det andet følger bag-efter, hvor det ved en Line, der er forbunden med Trawlen, kan hæve denne op fra Bunden, naar Redskabet støder mod Forhøjningerne."

Henda samtrolingin, sum her verður nevnd, ljóðar í so hálfloygd og fantasikend og má vera ein roynd at loysa gátuna, tí í veruleikanum skilja teir onki. Føringatíðindi koma við hesi somu søgu júst sama dag, 4. august 1898, sum lögtingsnevndin leggur sitt álít fram. Sagan hevur verið endurtikin til henda dag, men í veruleikanum er bert ein kelda. Báðar søgurnar eru skrivaðar av sama manni, blaðstjóranum á Føringatíðindum og skrivaranum hjá lögtingsnevndi, R.C. Effersøe.

Í mai mánað sama ár stutt áðrenn innrásina, hevði sjó-verjuskipið Heimdal tikið nakrar trolarar við Ísland, stutt eftir at nýggja trolaralóg var komin í gildi har. Vanlig hugsan var hetta summaríð, og hetta hevur verið endurtikið síðani, at her hevði danska sjóverjan óbeinleiðis ríkið enska trolaraflotan "paa flugt" til Føroya, sum Dimmalætting tekur til. Öttnin fyri at ensku trolararnir skuldu rýma undan donsku sjóverjunum undir Íslandi til Føroya hevði verið nevndur fleiri ferðir áður, eisini so mikið tíðliga sum tá nýbygdá herskipið Heimdal á sumri 1895 tók fyra trolarar.

Tá skriva Føringatíðindi "....Tí betur sýnist tað ikki at verða, sum "Dim."s blaðstýrari stúrdi fyri, at hini Eingilskmenninir, tá ið teir frætti slíkt, skuldi leggjast so mikið verri á at ræna tær Føroysku landgrunnarnar"

Nýggja íslenska trolaralógin, sum kom í gildi í apríl 1898 fekk sín stóra part av skylduni av innrásini við Føroyar, tí at tað skuldi vera so nógva "biligari" at vera tikið í føroyskum sjógvi enn í íslenskum, umframt tað, at sjóverjan við Føroyar bert var eitt eiti. Eisini nýliga hevur verið fært fram, at "Tað var so javnan sagt, at revsingin var so lin í gomlu lógini, at skiparnir hildu tað loysa seg at verða tikið. Bretsku skiparnir vóru so skakkir av teimum nýggju lógnum, at trolarar úr Skotlandi og Onglandi á fyrsta sinni lögdu undir Føroyar at royna." Hetta er ikki so. Víst vóru bótarnar lægri í Føroyum enn í Íslandi, men hetta var ikki nakað nýtt. Nýggja íslenska lógin hækkaði ikki bótarnar. Tvørturímóti lækkaðu maksimumbótarnar úr 10.000 krónum niður í 4.000 krónur, og nýggja lógin gekk eisini ávísuð øðrum bretsnum krøvum á móti vegna "Beklagelser fra England over de ualmindelig strenge Straffebestemmelser..." Eitt nú tað, at trolarar í ávísu forum nú sluppu undan at beina fiskireiðskap burtur innan fyri mark.

Einn onnur teori gekk út upp á, at føroyingar niðri í Grimsby vóru farnir at leiga seg út til at vísa á røttu leiðirnar, og at tað nú "...er

lykkedes dem at finde saadan Fiskebund, at Arbejdet kan udføres med Fordel." Men heldur ikki hetta gevur meining, tí her vóru snøgt sagt ongar royndir gjørdar, áðrenn tað knappliga alt í einum "lykkedes". Einasti uggi var, at móti vetri fór trolingin at steðga av sær sjálvum, tí, sum Fuglaframi sigur, "botnvarpingar ikki kunnu royna undir Føroyum um veturin." Við Ísland hevði higartil ikki verið trolað alt árið, tí tryggingin ikki góttók tað, men tá veturin kom í Føroyum helt trolveiðan ótarnað fram.

Tað einfalda svarið og tann stóra kollyveltingin vóru lemmarnir. Íslendski fiskifrøðingurin Bjarni Sæmundsson, sum seinni fekk eitt havransóknarskip uppkallað eftir sær, fylgdi sera væl við, hvussu nú fór at vera við tí nýggja reiðskapinum. Hann hevði eygni við sær, og tá trolarar vóru í havn, fór hann umborð at forvitnast. Í 1896 veit hann at siga, at trolarar, sum hann hevur sæð á Reykjavík, allir framvegis brúka "gomlu vørpuna", men at teir sjálvsagt fara yvir til lemmatrolleið, um summir teirra ikki longu hava gjørt tað. Í 1899 slær hann fast, at nú hava allir trolarar lemmatrol. Hetta trolleið kundi brúkast á størri dýpi, á óslættari botni og í verri líkindum enn bumm-trolleið og fiskaði nógvar ferðir betur.

At byrja við vóru lemmarnir festir beinleiðis í sjálvt netið, í sjálvar vengrinar á trolinum, har sum rammurnar við gangarunum áður høvdu verið festar í bumm-trolleið.

Tað var ikki fyrr enn í

1923, at næsta kollyveltandi broytingin kom, tá V-D trolleið ella tær sokallaðu Vigneron-Dahl greiðirnar sóu dagsins ljós í Fraklandi, tá lemmarnir vóru loystir frá sjálvum netinum við breittum, dandlin, bakkstrevara og millumbreittu, og tá jarnbobbens komu istaðin fyri trærullur, sum tá vóru vanligar, ella ketur, sum at byrja við høvdu hildið trolinum móti botni. Tað vóru franskmaðurin Vigneron og norðmaðurin Dahl, sum útviklaðu hesar greiðir.

Hanus bóndi

Føroyingar vóru vanir við trælkan og kúgan. Nú vóru trolararnir komnir, umboðandi heimsveldið Bretland, dragsandi síni tról tvørtur um vanligar línuleiðir. Sigldu onkran niður, um illa villi til. Bjargaðu teimum úr vanda til aðrar tíðir og góvu eitt sleip, tá lagið var gott. Í hættsligum líkindum, tá tað var ein spurningur um lív ella deyð, tóku teir bæði manning og bót inn á dekk og sigldu teir inn á onkran slættan fjørð. Altíð buktina og báðar endarnar. Trolararnir royndu alla staðni, har roynandi var, stórt sæð ótarnaðir. At byrja við lögdu teir seg, eins og í Íslandi, bert eftir flatfiskinum, serliga reyðspröku. Í Íslandi vistu tey at siga, at so stór var veiðan fyrstu árin, at um hýsan ikki hevði røttu støddina, ikki ov stór, ikki ov smá, fór hon aftur í hav-ði. Toskin skoyttu teir als ikki um fyrr enn seinni, tá hini fiskaslógini, prime fish, minkaðu í nøgd, og báttarnir vóru stórr.

Á Norðhavinum var og hevði altíð verið nógvar